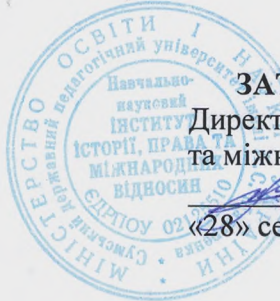

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«28» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**Галузь знань С Соціальні науки, журналістика,
інформатика та міжнародні відносини
Спеціальність С3 Міжнародні відносини
Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини**

**Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська**

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

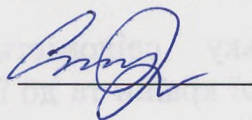
Розробник:

Бессонова М.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
2-й		
Лекції		
24 год.		
Практичні		
30 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
94 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: екзамен		
Загальна кількість годин – 150		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Теорія міжнародних відносин» є фундаментальною дисципліною у галузі міжнародних відносин. Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні наукові школи, концепції, парадигми, теоретичні засади тощо з позицій яких аналізують та інтерпретують міжнародні відносини.

Навчальна дисципліна «Теорія міжнародних відносин» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК 2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК 5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

СК 7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК 9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК 10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК 14. Здатність розуміти закономірності розвитку та самостійно аналізувати ситуацію в країнах і регіонах світу на основі інформації політичного, історичного, економічного, культурного, правового характеру із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.

СК 15. Здатність здійснювати фахову діяльність з дотримання етично-протокольних норм та врахуванням етнокультурних особливостей національної дипломатії країн світу.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* формування у здобувачів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності; вироблення теоретичних основ аналізу міжнародних відносин;

- *когнітивно-освітня мета:* набуття знань про теоретичні засади теорії міжнародних відносин, суб'єктність у міжнародних відносинах, тенденції розвитку теорії міжнародних відносин як окремої галузі знань, наукових досліджень та навчальної дисципліни;

- *професійна мета:* оволодіння системою базових знань про основні наукові школи, концепції, парадигми, теоретичні засади тощо з позицій яких аналізують та інтерпретують міжнародні відносини, формування на цій основі вмінь і навичок аналізу міжнародних відносин;

- *виховна мета:* формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Теорія міжнародних відносин» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми. Дисципліна спирається на вивчення таких навчальних курсів, як «Вступ до міжнародних відносин», «Історія та культура України», «Науково-дослідницька діяльність у сфері міжнародних відносин». Знання, отримані в результаті вивчення курсу «Теорія міжнародних відносин» можуть бути використані надалі під час вивчення дисциплін: «Теорія і практика дипломатії», «Дипломатичний протокол і етикет», «Теорія і практика переговорів», «Дипломатія іноземних держав», та особливо під час вивчення таких дисциплін як «Аналіз і прогнозування зовнішньої політики», «Сучасні міжнародні відносини та світова політика».

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПРН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

ПРН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

ПРН04. Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.

ПРН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль										Разом	Підсумковий контроль (екзамен)	Загальна сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
Поточний контроль												
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50		
Контроль самостійної роботи												
2	2	2	2	2	2	2	3	4	4	25		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **50 балів:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань.

- **25 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка рефератів, есе тощо.

- **25 балів:** підсумковий контроль (екзамен).

Разом – 100 балів.

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював матеріал (на належному рівні сформовані знання); упевнено оперує набутими знаннями; аналізує їх, робить власні висновки, здатен відповісти на питання, яке вимагає критичного мислення.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання та вміння); аналізує його, робить відповідні висновки, уміє логічно висловити своє ставлення до отриманої інформації. Може відповісти на додаткове питання.
3	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання), може дати відповідь на додаткове питання у межах вивченої теми. Однак, не може навести приклад при розкритті змісту певного поняття
2	Здобувач вищої освіти не засвоїв всього програмового матеріалу, допускає незначні помилки, відповідає невпевнено, не завжди адекватно використовує терміни та поняття.
1	Здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмового матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє поняттєвим апаратом
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв’язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати історичну інформацію; - співвідносити події та процеси за періодами на основі наукової періодизації історичної науки; - знає історіографію розглядуваних проблем; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується тематичними картами; - розуміє основні тенденції розвитку історичних проблем слов’янства;
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику подій (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки;

	- визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
60 - 63	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
35-59	коли студент дуже слабо володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - впізнає постать чи подію лише за детальним описом; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);
1 - 34	- коли студент зовсім не володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - не впізнає постать чи подію; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);

В разі дистанційної форми складання екзамену у форматі «Тест» на платформі Мудл передбачено різні формати тестових питань, які оцінюються від 0,5 до 1 балу за кожну правильну відповідь, які в сумі дорівнюють 25 балам. Оцінка за екзамен є сумою балів, отриманих за правильні відповіді, максимально можлива оцінка – 25 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно

60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Теорія міжнародних відносин» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для підсумкового контролю:

1. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна.
2. Теорія міжнародних відносин: формування науки та її специфіка.
3. Проблематика досліджень в рамках ТМВ.
4. Зв'язок ТМВ з іншими науками.
5. Функції ТМВ як науки.
6. Принципи ТМВ як науки.

7. Методи ТМВ як науки (загальнофілософські, загальнотеоретичні, прикладні)
8. Особливості та тенденції сучасних міжнародних відносин з погляду ТМВ як науки.
9. Критерії класифікації теорій міжнародних відносин.
10. Проблеми та спільні риси сучасних класифікацій теорій міжнародних відносин.
11. Структура міжнародних відносин (види, типи, рівні, стани).
12. Поняття «дебати» у теорії міжнародних відносин. Дати/періоди основних дебатів.
13. Сутність «великих дебатів» реалізм VS ідеалізм (лібералізм).
14. Позитивізм у теорії міжнародних відносин. Відмінність позитивізму ХІХ ст. та неопозитивізму ХХ ст.
15. Сутність «великих дебатів» модернізм VS традиціоналізм.
16. Квантифікація науки та теорія міжнародних відносин.
17. Головні ідеї Хедлі Булла (представник традиційного підходу).
18. Ідеї Мортон Каплана (представник модерністського підходу).
19. Інші виміри «дебатів» у ТМВ у 1970-ті – 1980-ті рр.
20. Інтерпарадигматичні дебати у ТМВ.
21. Погляди на світоустрій, міжнародні відносини, мир та війну в історії світової політичної думки: від давніх часів до Середньовіччя (І тис. до н.е. – ХV ст.).
22. Погляди на світоустрій, міжнародні відносини, мир та війну в історії світової політичної думки в епоху Нового часу (ХV – ХІХ ст.).
23. Реалізм у теорії міжнародних відносин: основні ідеї та представники.
24. Ідеалізм (лібералізм) у ТМВ: основні ідеї та представники.
25. «Теорія війни» К. Клаузевіца.
26. Концепції географічного детермінізму у теорії міжнародних відносин: основні ідеї та представники.
27. Школи геополітики у ТМВ: основні ідеї та представники.
28. Модерністські підходи у ТМВ: основні ідеї та представники.
29. Політичний біхевіоризм у ТМВ: основні ідеї та представники.
30. Марксизм/неомарксизм у ТМВ: основні ідеї та представники.
31. Теорія світових систем Іммануїла Валерстайна.
32. «Альтернативні» напрями теорії міжнародних відносин.
33. Поняття «а́ктор», «суб'є́кт» та «об'є́кт» у ТМВ.
34. Поняття «суб'є́кт міжнародних відносин» та «суб'є́кт міжнародного права» у ТМВ.
35. Риси та класифікація суб'є́ктів міжнародного права.
36. Державоцентричний та транснаціональний підходи у ТМВ.
37. Основні групи учасників міжнародних відносин.
38. Суб'є́ктність держави у міжнародних відносинах.
39. Варіанти класифікації держав у ТМВ (різних авторів).
40. Класифікації міжнародних організацій як учасників міжнародних відносин.

41. Оцінка ролі міжнародних організацій представниками різних парадигм у ТМВ.
42. Суспільні групи як учасники міжнародних відносин у ТМВ.
43. Трактування «індивіда» як учасника міжнародних відносин у ТМВ.
44. 4 типи громадянства у ТМВ (за Джеймсом Розенау).
45. Нетрадиційні актори у ТМВ.
46. Поняття «інтерес» та «мета» («ціль») у міжнародних відносинах.
47. Класифікація «цілей» у ТМВ.
48. Варіанти класифікації «інтересів» у міжнародних відносинах.
49. Поняття «національний інтерес» та його різновиди у ТМВ.
50. Поняття «сила» у ТМВ.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» складається з двох модулів: «Теорія міжнародних відносин як наука» (теми 1-7) та «Традиції і парадигми в теорії міжнародних відносин» (теми 8-9). Перший присвячено узагальнюючій характеристиці основних особливостей, функцій, методів, класифікації теорії міжнародних відносин як науки, її структурі тощо. Другий модуль присвячено окресленню основних теорій, концепцій та парадигм теорій міжнародних відносин у ретроспективі розвитку політичних теорій та трансформації різних наукових шкіл. Обидва модулі у сукупності дають базове уявлення про теорію міжнародних відносин як науку та навчальну дисципліну, її теоретичне та практичне значення у галузі знань «Міжнародні відносини».

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Модуль 1. Теорія міжнародних відносин як наука

Тема 1. Вступ до дисципліни: становлення теорії міжнародних відносин як науки

Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна. Співвіднесення понять «теорія» та «міжнародні відносини». Перші центри вивчення та дослідження міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин як наука. Об'єкт та предмет вивчення в рамках теорії міжнародних відносин. Проблема закономірності у сфері міжнародних відносин. Універсальні закономірності міжнародних відносин. Еволюція теорії міжнародних відносин як науки. Проблематика теорії міжнародних відносин як науки. Сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин. Взаємозв'язок теорії міжнародних відносин з іншими гуманітарними та суспільствознавчими науками.

Тема 2. Методологія, принципи та методи теорії міжнародних відносин як науки

Функції теорії міжнародних відносин як науки. Описова, пояснювальна, методологічна, прогностична, інструментальна, аксіологічна, світоглядна функції теорії міжнародних відносин як науки. Принципи та підходи в теорії міжнародних відносин: емпіричний, ціннісний, раціональний, творчий, історико-прогностичний підходи; принципи толерантності, абстрагування, полемічності, генералізації (узагальнення). Загально-філософські методи у теорії міжнародних відносин: аналіз і синтез, абстракція, узагальнення, індукція та дедукція, від конкретного до абстрактного (та навпаки), аналогія, єдність та боротьба протилежностей, заперечення заперечення. Загальнотеоретичні методи: історичний (історико-описовий), біхевіористський, праксеологічний, порівняльний, системний, метод рівнів аналізу, прогностичний, сценарний, метод експертного аналізу, синергетики. Прикладні (емпіричні) методи: контент-аналіз, івент-аналіз, когнітивне картування, кейс-стаді. Нові методи: альтернативістика, ретроальтернативістика.

Тема 3. Проблема класифікації теорій міжнародних відносин

Особливості сучасних міжнародних відносин. Тенденції сучасних міжнародних відносин. Закономірності розвитку міжнародних відносин. Підходи до класифікації теорії міжнародних відносин: роль визначення критеріїв. Критерії класифікації: географічний (*національний*), історичний (*хронологічний*), проблемний (*коло питань та фокус уваги, предмет дослідження*), метод дослідження, комплекс критеріїв (політичний ідеалізм, політичний реалізм, модернізм, соціологія міжнародних відносин. Спільні риси сучасних класифікацій. Структура теорії міжнародних відносин як науки.

Тема 4. Дискусії та дебати в теорії міжнародних відносин

Складності класифікацій теорій міжнародних відносин. Перші «Великі дебати»: реалізм VS ідеалізм у 1940-х рр. Позитивізм у теорії міжнародних відносин. «Великі дебати» 1960-х – 1970-х рр.: модернізм VS традиціоналізм. Дебати 1970-ті – 1980-ті рр.: неомарксизм VS класична школа. Дебати рефлексивізму VS раціоналізм 1980-ті – 1990-ті рр. Різні інтерпретації «великих дебатів» в історії теорії міжнародних відносин як науки: інтерпарадигматичні дебати.

Тема 5. Учасники міжнародних відносин та інтерпретації у теорії міжнародних відносин

Типи міжнародних акторів та їх ієрархія. Суб'єкти та об'єкти у міжнародних відносинах. Суб'єкт міжнародних відносин та суб'єкт міжнародного права. Сутність і роль держави як учасника міжнародних відносин. Класифікації держав як акторів. Поняття «розмивання державного

суверенітету». Типологія недержавних учасників міжнародних відносин. Інтерпретації акторів у міжнародних відносинах з позицій різних парадигм. Державоцентричний (класичний) та транснаціональний/плюралістичний (модерністський) підходи до трактування учасників міжнародних відносин.

Тема 6. Цілі та засоби досягнення інтересів у теорії міжнародних відносин

Зміст понять “цілі” і “засоби”. Класифікація інтересів у міжнародних відносинах. Інтереси функціональним змістом. Інтереси за часовим критерієм. Інтереси за критерієм учасника міжнародних відносин. Класифікація цілей у міжнародних відносинах. Стратегія як єдність цілей і засобів. Сила й насилля у складі цілей і засобів.

Тема 7. Національний інтерес та сила у теорії міжнародних відносин

Поняття національного інтересу. Критерії і структура національного інтересу. Національні інтереси України. Глобалізація і національний інтерес. Поняття «сили» у міжнародних відносинах. «Фактор сили». Етичність на міжнародній арені. Мораль у міжнародних відносинах. Взаємодія прав і моралі в міжнародних відносинах. Співвідношення права, сили та етики у сучасних міжнародних відносинах.

Модуль 2. Традиції і парадигми в теорії міжнародних відносин

Тема 8. Міжнародні відносини в історії політичної думки

Питання зовнішньої політики у текстах народів Стародавнього Сходу. Проблематика зовнішньої політики, війни та миру у роботах античних авторів. Трактування світоустрою в епоху Середньовіччя. Трактування світоустрою у політичній філософії Пізнього Середньовіччя та проторенесансу: утопічний та реалістичний підходи. «Універсальні» гуманісти про питання світоустрою: Еразм Роттердамський, Франсіско де Віторія, Франсіско Суарес, Гуго Гроцій. Ідея універсальної міжнародної організації Емеріка Крюсе. Джон Локк про мир та війну. Проект організації Європи Вільяма Пенна. Проект «вічного миру» Ш.-І. де Сен-П'єра. План «європейського миру» І. Бенґама та міркування про мир і війну В. Малиновського. Ідеї «вічного світу» та світової федерації І. Канта. «Класичні» підходи до вивчення міжнародних відносин у XVI-XVIII ст. Інтерпретації міжнародних відносин у революційних світоглядах кінця XVIII – початку XIX ст. Теорії XIX – початку XX ст.

Тема 9. Основні наукові школи та напрямки теорії міжнародних відносин

Поняття політичного реалізму, ідеалізму (лібералізму) та біхевіоризму (модернізму). Інші підходи у теорії міжнародних відносин. Політичний реалізм. Англо-американська школа «політичного реалізму» та її ідейні

витоки. Концепція Г. Моргентау. Концепція Р. Арона. Неореалізм та його представники. Політичний ідеалізм (лібералізм) та його представники. Неолібералізм. Формування «модерністських» напрямів теорії міжнародних відносин. «Традиціоналізм» та «модернізм». Біхевіоризм та його теорії. Погляди Куінсі Райта. Системний підхід Мортон А. Каплана. Сучасні модерністські концепції та підходи. Географічний детермінізм у теорії міжнародних відносин. Марксизм та неомарксизм. Представники та концепції інших підходів у теорії міжнародних відносин (фемінізм, теорії географічного детермінізму, расово-антропологічні теорії тощо).

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
Тема 1. Вступ до дисципліни: становлення теорії міжнародних відносин як науки. ТМВ як навчальна дисципліна.	10	4	2	-		4
Тема 2. Методологія, принципи та методи теорії міжнародних відносин як науки.	6	2		-		4
Тема 3. Проблема класифікації теорій міжнародних відносин.	6	2		-		4
Тема 4. Дискусії та дебати в теорії міжнародних відносин.	12	4		-		8
Тема 5. Структура теорії міжнародних відносин та структура міжнародних відносин. Види міжнародних відносин.	10	4		-		6
Тема 6. Учасники міжнародних відносин та інтерпретації у теорії міжнародних відносин	12	4		-		8
Тема 6. Цілі та засоби досягнення інтересів у теорії міжнародних відносин	6	2		-		4
Тема 7. Національний інтерес та сила у теорії міжнародних відносин	8	2		-		6
Тема 8. Міжнародні відносини в історії політичної думки	26		6	-		20
Тема 9. Основні наукові школи та напрями теорії міжнародних відносин	52		22	-		30
	2				2	
Усього годин	150	24	30	-	2	94

7.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до дисципліни: становлення теорії міжнародних відносин як науки. ТМВ як навчальна дисципліна.	2
2	Міжнародні відносини в історії політичної думки	6
3	Основні наукові школи та напрями теорії міжнародних відносин	22
Разом		30

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. Львів, 1995. 144 с.
2. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин. Чернівці: Книги-XXI, 2019. 271с.
3. Кононенко С.В. Ідеалізм – тип зовнішньополітичного мислення і форма пізнання в політології міжнародних відносин. *Курасівські читання*. 2005. Вип.30 (2). С. 301-310. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kononenko_idealizm.pdf
4. Маддісон В. В., Шахов В.А. Політологія міжнародних відносин. К., 1997. 176 с.
5. Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика. К., 2003. 174 с.
6. Мальський М.З., Мацях М.М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 4-е вид. К.: Знання, 2011. 406 с. [Електронний ресурс] URL: <http://uchebnik-online.com/131/1508.html>
7. Основи теорії міжнародних відносин: навчальний посібник. Л.О. Дорош, М.В. Здорова, О.Я. Івасечко, У.І. Ільницька, О.В. Кукарцев, Ю.Р. Лемко, Ю.Я. Тишкун, Я.Б. Турчин. Львів, 2015. 244 с.
8. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. /М.П. Требін та ін.; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2016. 538 с.
9. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. для студ. 3-тє вид., доп. та випр. Л.: Новий Світ-2000, 2009. 357 с.
10. Шепелєв М.А. Теорія міжнародних відносин: підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за напрямками «Міжнародні відносини», «Політологія». К.: Вища школа, 2004. 622 с.

Додаткові:

11. Асиметрія міжнародних відносин: Наук. вид. / Г.М. Перепелиця, О.В. Заремба, П.Д'аньєрі, В.О. Кременюк; ред.: Г.М. Перепелиця, О.М. Субтельний. К.: Вид. дім "Стилос", 2005. 554 с.
12. Баран В.В. Юрій Липа: Проект геополітичної модернізації України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 6. С. 483-492.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2011_6_46
13. Бессонова М.М. Формування професійної компетентності в рамках дисципліни «Теорія міжнародних відносин» (на прикладі підготовки студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»). *Вища освіта України в контексті цивілізаційних змін та викликів: стан, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської дистанційної наук.-прак. конф., м. Київ, 1 жовтня 2020 р. Київ: [Електронне видання], 2020. С.139-143.

14. Бессонова М.М. Канадсько-американські інформаційні відносини через призму географічного детермінізму. *Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права*: матеріали Всеукраїнської наук. онлайн-конф. з міжнародною участю, м. Київ, 29 жовтня 2020 р. / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ: [Електронне видання], 2020. С. 77-81.
15. Бессонова М.М. Класифікація теорій міжнародних відносин у вітчизняних навчальних виданнях. *Сучасний рух науки*: Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 8-9 жовтня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 1. С. 59-61.
16. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин». Укладач: Гнасевиц Н.В. [Електронний ресурс] [http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32234/1/опорний конспект лекцій.pdf](http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32234/1/опорний%20конспект%20лекцій.pdf)
17. Потехін О.В. Побудовано на піску: про засади теорії політичного реалізму. *Зовнішні справи*. 2017. №9. С. 16-21.
18. Проблема класифікації сучасних теорій міжнародних відносин. Питання до курсу «Теорія міжнародних відносин». Інститут міжнародних відносин КНУ. [Електронний ресурс] <http://kimo.univ.kiev.ua/ТМО/40.htm>.
19. Слюсаренко І.Ю., Слюсаренко П.М. Галфорд Джон Маккіндер (1861-1947) – науковець, політик і державний діяч. *Проблеми та перспективи розвитку освіти, науки і техніки в Україні та світі*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ – Переяслав-Хмельницький, 20-21 травня 2016 р. С. 78-81.
20. Хонін В.М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття перша. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2016. Вип. 127, (ч. 1). С. 104-115.
21. Хонін В.М. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин. Стаття друга. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2016. Вип. 127, (ч. 2). С. 104-114.
22. Чеканов В.Ю. Функції теорії міжнародних відносин. *Гілея: науковий вісник*. 2013. Вип. 79. С. 303-306. http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_79_94
23. Шарко О.В. Проблема взаємозв'язку політичної філософії та теорії міжнародних відносин. *Проблеми міжнародних відносин*: зб. наук. праць / наук. ред. Некряч А.І. та ін. Київ: КиМУ, 2018. Вип. 14. С. 164-181. <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk14/8.pdf>
24. Шарко О.В. Теорія міжнародних відносин та інтелектуальна історія. *Проблеми міжнародних відносин*: зб. наук. праць / наук. ред. Некряч А.І. та ін. Київ: КиМУ, 2020. Вип. 17. С. 179-196. <http://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk17/7.pdf>
25. Шепелєв М.А. Теорія міжнародних відносин. К., 2004.
26. Шергін С.О. Політологія міжнародних відносин: Навч. посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2019. 256 с.
27. Шмаленко Ю.І. Геополітичні концепції українських вчених на початку ХХ ст. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Держава та армія*. 2007. №584. С. 38-44. URL: http://vlp.com.ua/files/05_7.pdf

28. Key Theories of International Relations. Norwich University Online. October 16th, 2017. URL: <https://online.norwich.edu/academic-programs/resources/key-theories-of-international-relations>

Інтернет ресурси:

29. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Збірник наукових праць. Архів наукового збірника. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/issue/archive>

30. Капітоненко Микола. Теорія та практика сучасних міжнародних відносин. 23 жовтня, 2019. ГЛАС (Одеса). URL: https://www.youtube.com/watch?v=_x4yPvUc5VM

31. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. Науковий журнал. Архів наукового журналу. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/issue/archive>

32. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. Збірник наукових праць. Архів наукового збірника. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/issue/archive>

33. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Збірник наукових праць. Архів наукового збірника. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication-category/naukovi-zapysky/>

34. *Проблеми міжнародних відносин*. Збірник наукових праць. Архів наукового збірника. URL: <http://vmv.kyumu.edu.ua/series.html>